

Emma Sidgwick

Blistavi ostaci: kasnoantički motiv strigila i plodonosni *Dunamis/Energieia*

Između 2. i 6. stoljeća u kamenu/mramoru, a kasnije i na srebru kasnoantičke "poganske" te kršćanske umjetnosti pojavljuje se apstraktni fluidan motiv. Nedugo nakon prijelaza iz klasične u kasnu antiku spomenuti se "apstraktni" motiv, koji je, navodno, isključivo ornamentalne i dekorativne namjene, naglo proširio na rimskoj pogrebnoj plastici. Motiv se sastoji od niza ponavljajućih, valovitih i izduženih žljebova S-oblika, kasnije nazvanih "strigilima". Znanstvena istraživanja otkrivaju kako su strigili, tj. njihove valovite linije, redovito izrazito precizno izrađene te njihova simbolična prisutnost često biva potisnuta figurativnim ikonografskim repertoarom kasne antike. Ipak, čini se indikativnim da upravo ranokršćanski period vrvi spomenutim motivom, koji se najčešće javlja na pogrebnoj plastici, posebice onoj u kojoj se čuvaju tjelesni ostaci. Dok su u početku bili prisutni samo na površinama urni i pogrebnih vaza, strigili se u velikom broju pojavljuju na sarkofazima tijekom 3. i 4. stoljeća. Ovakva konzistentnost nameće antropološki orijentiran problem: na prvi pogled, mora postojati veza između ovog motiva pulsirajućih valova i materijalnih ostataka ljudskoga tijela. Budući da se od 6. stoljeća valovite rezbarije više ne apliciraju na pogrebnu plastiku, tj. u potpunosti nestaju s površina urni, pogrebnih vaza i sarkofaga, njihova bi suvisla povezanost zasigurno morala biti specifična. Štoviše, dok je izrazito rijedak na području ostalih regija, uključujući Grčku, motiv strigila bio je osobito popularan na primjerima pogrebne plastike carskoga Rima. Temeljeći se na spomenutim prethodnim zapažanjima, ovaj članak nastoji ponovno razmotriti strigile, koji su često marginalizirani i smatrani ispraznim dekorativnim motivom te ih definirati kao značajni apstraktni motiv. Ovaj je motiv neosporno nosio značenje, ali je od svog početka izražavao ideje koje narativni, figurativni prikazi nisu mogli. Ovaj stav potkrepljuje formalna strogost kojom je motiv ponavljan i njegove jasno definirane formalne odrednice. Radi pomnoga znanstvenog pristupa problemu, članak započinje kratkim povijesnim i formalnim opisom zagonetnog motiva te prikazom prethodne oskudne znanstvene bibliografije i interpretacija koje su se njime usudile baviti izvan dekorativne sfere. Nadalje, članak će pružiti alternativnu ikonografsku analizu prepoznavši strigile kao motiv koji funkcionira u nevidljivom izrazu apstraktne vizualnosti (a ne vidljivosti). Time se nastoje proširiti konzervativne granice definiranja "značajnih motiva". Zaključno će razmatranje, iz alternativnog, ali i srodnoga pogleda, nastojati pružiti jasan uvid u iznimno neopipljivu, iskustvenu podlogu povijesno utemeljene objektivizacije pojedinačnih pogrebnih artefakata.